

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

BALOGH Sándor – LAKNER Zoltán – MORENTH Péter
Magyarország gazdasági kapcsolatainak a fejlesztése Afrikában
(stratégiai munkaanyag)

Eredeti közlés/Original publication:

kézirat(2010)

Elektronikus közlés/Electronic publication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.000.266

Dátum/Date: 2013. április/April 7.

Ezt az információt közlésre előkészítette

/This information prepared for publication by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

Balogh Sándor – Lakner Zoltán – Morenth Péter: Magyarország gazdasági kapcsolatainak a fejlesztése Afrikában (stratégiai munkaanyag), *AHU MATT*, 2013, **pp. 1–20. old.**, No. 000.000.266, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Nagyobb magyarországi közönyvtárak (jelen javított változat elektronikus kézirata az Afrikai Kutatási és Kiadási Program Archívumában)

Kulcsszavak/Key words

magyar–afrikai üzleti kapcsolatok, kormányzati támogatás és a diplomáciai kapcsolatok fontossága, magyar részvétel az afrikai fejlesztésekben, a magyar agrárium lehetőségei az afrikai országok mezőgazdasági, élelmiszeripari és vidékfejlesztési törekvéseiben, az intézményrendszer megteremtése és a tudatformálás, szükséges kormányzati stratégia, korszerű diplomácia a gazdasági kapcsolatok támogatása céljából, megcélzandó országcsoportok, kormányzati tennivalók, háttéranyagok: af-

rikai gazdasági mutatók, az afrikai agrárium problémái, nemzetközi együttműködés és segélyezés, az EU és Afrika, magyar szerepvállalás Afrikában, a magyar ipar és mezőgazdaság szóba jöhető területei, Hungarian–African economic relations, the importance of government support and diplomatic relations, Hungarian participation in the development projects in Africa, possibilities of Hungarian agriculture in African, agriculture, food and rural development aspirations, the institutional system and the creation of the awareness, required government strategy, up to date diplomacy in support of the economic relations, accountable groups of the countries, government agendas, background materials: African agrarian indicators, problems of African agriculture, international cooperation and assistance, European Union and Africa, Hungary'role in Africa, potential areas of Hungarian industry and agriculture

-----

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS, ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMENTUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES, COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/ writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

MAGYARORSZÁG GAZDASÁGI KAPCSOLATAINAK A FEJLESZTÉSE AFRIKÁBAN (stratégiai munkaanyag)

Készült a Vidékfejlesztési Minisztérium felkérésére
2010. december 10.

Balogh Sándor – Lakner Zoltán – Morenth Péter

Vezetői összefoglaló

Afrika fejlesztése számos lehetőséget kínál a magyar mezőgazdaság, élelmiszeripar és vidékfejlesztés területén működő vállalkozások és intézmények számára. Ennek forrásai a magyar kormány nemzetközi kötelezettségeiből adódó fejlesztési befizetések, a nemzetközi szervezetek, az EU, FAO, UNIDO projektjei, az egyes afrikai kormányok költségvetése, valamint az egyre erősödő afrikai tőkés csoportok lehetnek. A magyar vállalkozások számára akkor van lehetőség megjelenni az afrikai piacon, ha törekvéseiket aktív kormányzati támogatás kíséri.

A piaci lehetőségek kiaknázása az agrár-diplomácia fokozott aktivitását igényli. Ehhez azonban mind belföldön (Afrika-ügyi kereskedelmi kormánybiztosi iroda létrehozása, kereskedelemfejlesztési és beruházási tanácsadási intézményrendszer) mint külföldön (agrár-szakdiplomataik térségbe küldése, tiszteletbeli kereskedelmi tanácsosi rendszer kialakítása) ki kell alakítani a megfelelő feltételeket.

Kiindulási helyzet

Általános megközelítés a nemzetállamok gyakorlatában, hogy a külpolitikai célok megvalósítása ma már elválaszthatatlan a külgazdasági érdekek érvényesítésétől, a világban a diplomácia szorosan összefonódik a külgazdasági tevékenységgel.

Külgazdasági értelemben Magyarország ma nincs jelen olyan mértékben Afrikában, különösen a szubszaharai térségben, mint a 20. század hatvanas–nyolcvanas évtizedeiben volt.

Aktív kormányzati cselekvés hiányában sokszor partikuláris egyéni, gazdasági, és civil érdekek vélt vagy valós képviselői között oszlik meg a magyar–afrikai kapcsolatrendszer.

Magyarország afrikai jelenléte jelenleg kimerül az Európai Unió meghatározó (többségében volt gyarmattartó) államai által meghatározott Afrika-politika passzív támogató, de inkább távolból szemlélő követésében, ez jellemző a mezőgazdasági kapcsolatainkra is. Ugyanakkor kifejezetten fejlődőnek minősíthetők az észak-afrikai országokkal már meglévő politikai és gazdasági kapcsolatok

Az afrikai fejlesztésekben történő magyar részvétel indokai

Az afrikai országok mezőgazdasági, élelmiszeripari és vidékfejlesztési törekvéseiben való aktív magyar részvétel mellett számos érv szól. Ezek közül a legfontosabbak:

– A 2010-es választásokat követően kormányra került politikai erők – A Nemzeti Együttműködés Programjában rögzített alapelveknek megfelelően – kiemelkedő fontosságot tulajdonítanak a kis- és középvállalkozások piacra jutási feltételei javításának és a munkahelyteremtésnek. Ennek rendkívül kedvező piacát teremtheti meg az afrikai mezőgazdaság és élelmiszeripar fejlesztése, mert az agráriumhoz kapcsolódó fejlesztések szinte minden nemzetgazdasági ágban működő vállalkozás (például gépipar, építőipar stb.) számára kínálnak részvételi lehetőséget.

– A magyar szakemberek az elmúlt, több mint fél évszázad során jelentős tapasztalatokat szereztek a szubtrópusi és trópusi mezőgazdaság fejlesztésében. Olyan tudományos iskolák jöttek létre, amelyeknek az eredményei nemzetközi léptékben is számottevőek (pl. Trópusi és Szubtrópusi Mezőgazdasági Tanszék a Gödöllői Agrártudományi (később Szent István) Egyetemen, FAO ösztöndíj program a Veszprémi Egyetem Georgikon Karán, a magyar geodézia, a talajkutatás és az agrokémia sikerei, eredményes haltenyésztési és biotechnológiai projektek).

– Számos tényező együttes hatására (magyar agrárium helyzete, perspektívái, az Európai Unió Közös Agrárpolitikájának reformja, valamint a hazai demográfiai helyzet alakulása) a közép- és felsőfokú agrár-szakember képzésben a képzési kínálat és kapacitás már napjainkban is mesze meghaladja a munkaerő-piaci igényeket. Számos jól felszerelt középfokú szakképző intézmény alapvető beiskolázási gondokkal küzd, sok esetben egy-egy kis létszámú osztály elindítása lehetetlen. Már rövidtávon sem tartható fenn az a helyzet, hogy 19 agrár-karon 139 különféle agrár-felsőoktatási képzést kínáljunk.

– A magyar agrár-átalakulások elmúlt évtizedeinek tapasztalatai (családi gazdaságok kialakítása, beszerzési és értékesítési szövetkezetek létrehozása) számos olyan tapasztalatot és tanulságot hordoznak, amelyek értékesek az afrikai kontinens államainak szempontjából.

– Viszonylag kis mérete ellenére a magyar mezőgazdaságot és élelmiszeripart tulajdoni, méretbeli és technológiai sokszínűség jellemzi. Ebből adódóan az afrikai partnereknek egyidejűleg vagyunk képesek bemutatni kis- és nagyüzemi tapasztalatokat, az extenzív és intenzív gazdálkodás eredményeit.

– A magyar agrár- és élelmiszeripari fejlesztés szinte sohasem csak egy ország, egyetlen gyártó vagy technológia mellett kötelezte el magát, hanem igyekezett a legcélszerűbb gép-technológia kombinációkat megkeresni. Ebből adódóan széles körű tapasztalat halmozódott fel a különböző eszközök felhasználási lehetőségeiről, pártatlanul elfogulatlan összehasonlításra adva így lehetőséget.

– A potenciális magyar szállítók kínálta gépek és berendezések műszaki–technológiai fejlettség szintje sok esetben lényegesen közelebb áll az afrikai országok igényelte színvonalhoz, mint a nyugat-európai gyártók termék-portfóliója. A hazai fejlesztésű, magyar kis- és középvállalkozásokban gyártott kis kapacitású vágóhidak és húsfeldolgozó üzemek gépeinek és technológiáinak működtetése például sokkal kevésbé automatizált, mint a hasonló nyugati berendezéseké, ugyanakkor jelentős élömunkát igényelnek. Ez jobban összhangban áll az afrikai partnerek igényeivel és lehetőségeivel, mint a kifinomultabb konstrukciók.

Az utóbbi hónapokban az Afrikával kapcsolatos hazai kormányzati felfogás pozitív irányba mozdult el. Ez annak is betudható, hogy Afrika az EU közös külpolitikájának központi célterületévé vált, különösen az EU–ACP partnerség és a nemzetközi fejlesztési együttműködés terén, és mint EU-tagállamnak, ebből nekünk is ki kell/ene vennünk a részünket.

A sikeres stratégia végrehajtásának záloga egy átgondolt és hosszú távú, kormányzati ciklusokon átívelő, az érintett szereplők konszenzusán alapuló komplex Afrika-stratégia kidolgozása lenne, amelynek gyakorlati megvalósítását valamennyi potenciálisan érdekelt fél saját feladatának is érzi.

Stratégiai alapvetés

Az afrikai kontinensen megvalósítandó gazdasági tevékenység esetében egy fontos sajátosságra felhívni a figyelmet, ezen a területen az esetek meghatározó hányadában nem elégséges a versenyszféra szereplőinek a kezdeményezéseire bízni a sikert. A hazai kis- és középvállalkozások piaci térnyerésének feltételeit az állami gazdaságdiplomácia eszközeivel kell megteremteni.

Előzetes politikai döntésen alapuló kifejezett állami szándék az afrikai vonatkozású gazdasági kapcsolatok ügyében kifejezetten kívánatos, – „Tilt, Tűr vagy Támogat?” – és ehhez kapcsolódóan szükséges a végrehajtási munkaprogram megvalósításának előkészítése.

Ennek a megalkotandó végrehajtási programnak a külgazdasági vetületére teszünk tehát szakmai javaslatot a szerintünk létező kormányzati lehetőségek és a szerintünk szükséges teendők összefoglalásával.

Intézményrendszer megteremtése és tudatformálás

A magyar kormánynak a gazdasági érdekeket szem előtt tartva nagyobb figyelmet kell fordítania arra, hogy afrikai jelenlétünk erősítése a kölcsönös előnyök alapján új impulzust adjon a magyar–afrikai kapcsolatoknak.

Afrika ügye nem csak külügyi, külgazdasági vagy mezőgazdasági kérdés, hanem komplex kormányfeladat. A szükséges szakmai összefogás szerintünk csak össz-kormányzati koordinációval biztosítható a jövőben, amelyben szerepelnie kellene egy „Afrika-ügyi Kormány-megbízotti (kormánybiztosi) Iroda” felállításának, illetve forrás nem lévén, egy költségtakarékos gazdasági képviseleti hálózat, például „Tiszteletbeli Kereskedelmi Tanácsos”-i hálózati rendszer kialakításának, hiszen ehhez kapcsolódóan mezőgazdasági feladatok kijelölésének és az érdekek érvényesítésének ellátása is megoldható lenne. *(Természetesen ezek a javaslatok más kontinensek piacainak irányában teendő lépésekhez is felhasználhatóak.)*

Tehát az Afrika, mint alternatív piaci kitorési pont irányába teendő lépések hatékonysága érdekében a Kormányzatnak meg kellene fontolnia egy Afrika-ügyi Kormány-megbízotti (kormánybiztosi) Iroda felállítását az a 2011. január 1-től létrejövő Nemzeti Külkereskedelmi Hivatal keretei között *(az Afrika Holding szakértői az első 2 évben, amennyiben erre felkérést kapnak, térítésmentesen hajlandóak ellátni az ezzel járó kötelezettségeket).*

A lehetőségek kiaknázásához intézményesíteni kell a magyar–afrikai kapcsolatokat. Lehetetlen minden egyes afrikai országban képviseletet létrehozni, de egy, az egész térségre kiterjedő tevékenységű, néhány fős, szakmailag felkészült, Afrikát nem csak hallomásból vagy térképről ismerő, Afrika iránt elkötelezett munkatársakat felvonultató iroda felállítása reális, megvalósítható és megvalósítandó célnak tűnik.

Ennek érdekében közvetlenül vagy akár outsourcing módszerekkel létre kell hozni az információalapú kereskedelemfejlesztési és beruházási tanácsadási intézményrendszer alapjait, egy kvázi „fejlesztési ügynökségi hálózat”-ot, illetve bővíteni kell a meglévő struktúrát.

A hazai politikai és gazdasági gondolkodásban tudatosítani kell/ene, hogy az Európai Unió határozott Afrika politikával bír. Az Unió ilyen célú pénzügyi támogatási programjai kiemelt támogatási keretet biztosítanak az újonnan csatlakozott államok Afrika iránti aktivitásához és a társadalmi tudatosítás fontosságával kapcsolatos tudatformálási tevékenységhez. Az ebből a keretből lehívható támogatási összegek megfelelő koordináció esetén bőven fedezhetnék az erre a célra az állami szereplők által fordítandó összeget.

Szükséges kommunikációs stratégia

Aktív, tudatos és folyamatos tájékoztatást kell/ene adni Afrika országainak politikai-gazdasági helyzetéről, az ottani üzleti lehetőségekről a magyar üzleti és civil szféra számára.

Állami segítséggel és a gazdasági diplomácia eszközeivel – felhasználva a civil szféra kapcsolatrendszerét, amely „jó-szóért” rendelkezésre áll –, kell/ene az afrikai projektek támogatását biztosítani, különösen a projektek tervezési, kockázat-felmérési időszakában. Ilyen projektek nélkül az EU erre a célra létrehozott pénzügyi alapjai nem érhetőek el számunkra.

Információs csatornákat kell/ene biztosítani a nemzetközi segélyezésből adódó pályázati lehetőségek figyelésére, pályázatok elkészítésére, ügyfélszolgálatot, B2B információs portált, zöld és/vagy kék számot kell/ene működtetni. (*Az Afrika Holding az első 2 évben hajlandó vállalni ennek összes költségét*).

A gyakorlatias segítség magában foglalja rendszeres ország-jelentések elkészítését, intézményes segítségnyújtást a beutazási vízumok beszerzésében, indokolt esetekben akár szolgálati-, kiemelt megbízások esetében diplomáciai útlevél ideiglenes biztosítását, hiszen Afrikában nem veszik komolyan azt, akit saját országa sem vesz komolyan, tehát igen fontos az állami „background”.

Korszerű diplomácia a gazdasági kapcsolatok támogatása érdekében

A fent vázolt lehetőségek kiaknázására, illetve kötelezettségek teljesítésére a jelenlegi magyar külképviseleti rendszer nem alkalmas. Afrikának a Szaharától délre eső térsége jelenleg kívül esik a magyar külpolitika deklarált prioritás-rendszerén.

A régió negyvenhat országából mindössze kettőben – Kenyában és a Dél-afrikai Köztársaságban van minimális személyi állománnyal működő külképviseletünk, de nincs mezőgazdasággal foglalkozó szakdiplomata egyik követségen sem. Összehasonlításképpen, a hazánkéhoz hasonló gazdasági-politikai helyzetben lévő Csehország tíz külképviseletet működtet a szubszaharai régióban.

Magyar részről külügyminiszteri szintű látogatásra utoljára 1993-ban került sor, és államfői látogatásra a rendszerváltás óta most került először sor, amikor is Schmitt Pál részt vett az AU–EU csúcson Tripoliban. Elődje, Sólyom László többször tervezett, meghirdetett, de mindig lemondott afrikai látogatásai sértődést generáltak több országban is!

Az ilyen látogatások több célt is szolgálhatnak:

- deklarálnák Afrika iránti érdeklődésünket, nemcsak az afrikai országok, hanem a hazai politikai, gazdasági szereplők vonatkozásában is („Támogat”),
- elősegítenék afrikai szavazatok megszerzését az ENSZ BT-be való aspirálásunk okán,
- hangsúlyt adhatnak (EU soros elnökségünk kapcsán) az uniós célok elfogadásának, támogatásának.

EU-tagságunk ellenére a magyar érdekek jelentős részének érvényesítése – elsősorban gazdasági téren – a jövőben is kétoldalú keretek között fog bonyolódni. A gazdaságfejlesztési célok elérése érdekében tehát a magyar kormányzatnak a jövő-

ben kitüntetett figyelmet kell fordítania a kétoldalú kapcsolatok gesztusértékű és tartalmi fejlesztésére afrikai partnereinkkel, és ennek keretében a szükséges feladatokkal és a helyi körülményekkel arányos személyi és technikai feltételrendszer kialakítására.

Ehhez el kell készíteni a teljes afrikai térség gazdasági preferencia-térképét, az ajánlott országok listáját, és az elérhető és hozzáférhető állami segítségek, források, speciális tudnivalók adatbázisát.

Törekedni kell korszerűbb, dinamikusabb afrikai gazdasági jelenlétre új formák (*utazó gazdasági nagykövet, helyi tiszteletbeli kereskedelmi képviselői hálózat, gazdasági roadshow, kiállítások, weboldalak stb.*) bevezetésére. Ezt olyan országokra kell összpontosítani, ahol a legnagyobb a gazdasági növekedés, illetve meg kell találnunk helyünket a régiók főbb országaiban.

Javasoljuk a következő országok szerinti csoportosításokat egy-egy régióközponttal északról délre haladva:

- Algéria, Tunézia, Szudán, Egyiptom – Tunisz központtal,
- Mali, Szenegál, Mauritánia, Burkina Faso, Ghána, Guinea – Bamako központtal,
- Kongó, Demokratikus Kongó, Zambia, Mozambik, Nigéria – Kinshasa központtal,
- Dél-Afrika, Botswana, Angola, Namíbia, Madagaszkár – Pretoria központtal,
- Kenya, Uganda, Ruanda, Eritrea – Nairobi központtal.

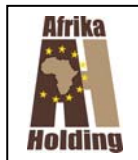
A fent javasolt központokban kereskedőházak felállítását javasoljuk a hazai vállalkozói réteg bevonásával.

Általános tennivalók kormányzati szinten:

– Ki kell/ene alakítani a kormány hosszabb távú Afrika-politikáját, de legalább is „Afrika-vízióját” – kidolgozása javaslati szinten folyamatban van az Afrika Holding-nál.

– Meg kell/ene fontolni egy külön Afrika-felelős Kereskedelmi Kormánybiztos kijelölését, aki összefogja az afrikai piac feltárásának, régi kapcsolatok felelevenítésének szerteágazó tevékenységét, s a már helyi kapcsolatokkal bíró civil társadalmi szereplőket, Afrikában élő magyarokat, „kalandorainkat” ismerve, őket forrás híján „dicsőséggel” motiválva, kialakítja hazánk afrikai gazdasági kapcsolatait felhasználva az uniós pénzügyi forrásokat, ezzel nem terhelve a magyar költségvetést, vagyis „más pénzén más munkaerejét” megvéve/felhasználva magyar kereskedelmi hálózatot állít fel Afrikában! Összegzi az afrikai gazdaságfejlesztéssel összefüggő kutatások eredményeit.

– Ki kell/ene alakítani egy információalapú kereskedelemfejlesztési és beruházási tanácsadási intézményrendszer alapjait, egyesítve az AMC, ITDH, Turizmus Zrt., BKIK, Afrika Holding Zrt., stb. szerepét. Ehhez lehet jó alap a felálló Nemzeti Külgazdasági Hivatal intézménye.

– Kormányzati szinten a megerősödött Afrika-figyelmet folyamatosan kell/ene kommunikálni a hazai vállalkozói szféra felé. Ennek keretében például afrikai gazdasági hírportál létrehozása és fenntartása, képzések a vállalkozók számára a nemzetközi fejlesztési támogatások és pályázatok rendszeréről stb. *(az Afrika Holding a BKIK szakmai támogatásával saját költségén vállalja ennek az elkészítését és fenntartását).*

– Jelenleg is működő kétoldalú fejlesztési programjainkat, illetve segélyezési politikánkat összhangba kell/ene hozni az EU elvárásaival. Kisebbségi volumenű, lehetőségeinkhez alkalmazkodó programokkal *(például civil szervezetek, önkormányzatok, oktatási intézmények már futó programjainak állami szintű kommunikációjával, ezek erkölcsi, „ingyenes” támogatásával)* járuljunk hozzá a közös elképzelések megvalósításához ezzel teljesítve az EU ilyen irányú elvárásait.

– Jelentősebb afrikai országokkal fontos lenne a GVB-k megalakítása, meglévő dél-afrikai GEM kell/ene mihamarabb tartalommal megtölteni.

– Kereskedelemfejlesztési pályázatokon, afrikai lokális és nemzetközi tendereken való részvétel a régebbi EU-tagállamok szervezeteivel, intézményeivel, cégeivel „alvállalkozóként” a referenciák megszerzése céljából. Ezen lehetőségek feltárásához, lobbizáshoz fel kell/ene használni az EU-tagállamaiban tevékenykedő KGSZ-eket, diplomáciai, nemzetközi pénzügyi és szervezeti képviselőket is.

– Kezdeményezzük szakmai kerekasztal létrehozását a hazai vállalkozások nemzetközi fejlesztési együttműködési projektekre történő minél hatékonyabb bevonása érdekében, így az ITDH, JVSZ, MGYOSZ, MAGOSZ, MOSZ, VOSZ, BKIK és az Afrika Holding Zrt. szervezetekkel, az európai KGSZ-ek részvételével, a nagyvállalatok képviselőinek, valamint szakértők bevonásával.

– Cél, hogy a magyar cégek nemzetközi tevékenységükben megerősödjenek, a fejlesztési együttműködési projektekre aktívan be tudjanak kapcsolódni, – „alvállalkozóként”, megszerezve ezáltal, mind a tényleges tapasztalatot, mind az elengedhetetlen és kikerülhetetlen referenciákat – és legyenek tisztában a Millenniumi Fejlesztési Célokkal, és aktív partnerek legyenek az EDF és egyéb nemzetközi pénzügyi alapok minél hatékonyabb felhasználásában.

– Legalább három olyan csoport van az Afrika–EU-stratégián belül, amiben aktívan részt kell/ene venni *(és amelyekben Magyarország eddig érdemben nem vett részt)*: Kereskedelmi és Regionális Integrációs Partnerség, Klíma Partnerség Energia Partnerség, Tudomány és Információs Társadalom Partnerség. Hatékonyan, szakértők, akár a kialakítandó Tiszteletbeli Kereskedelmi Tanácsosi Hálózat bevonásával, akár civil szervezetek „erkölcsi” támogatásával, részt kell/ene venni az Africa–EU Partnership programokban.

– A magyar önkormányzatokat be kell/ene vonni a Development Cooperation Initiatives (DCI) lehetőségeibe, esetleg fejleszteni, „háromoldalúvá”: – EU–magyar–afrikai – tágítani a Testvérvárosi Kapcsolatrendszer Afrikában is, majd ezt felhasználva szerezni meg először az „alvállalkozói” szerepet az afrikai programokban, s a referenciákkal felvértezve pedig az EU Alapokhoz való direkt hozzáférést.

– Tiszteletbeli Kereskedelmi Tanácsosi Hálózat kialakítása Afrikában, és majd más kontinenseken is a mindenkori külgazdaságért felelős kormányzati vezető irányítása alatt. Hasonlóképpen a tiszteletbeli konzulok jól bevált nemzetközi gyakorlatához, csak ez esetben jutalékos vagy sikerdíjas önfelfinanszírozó rendszer lehetőségének megengedésével, és a kellő tárgyalási engedélyezés és kormányzati meghatalmazások biztosításával.

– A kétoldalú politikai, és ehhez kapcsolódóan a gazdasági kapcsolatok élénkítése magas szintű, államfői, országgyűlés elnöki látogatások beindítása, és delegációk fogadása révén. A KüM tájékoztatása szerint, Schmitt államelnök úr jövő év első felében Afrikába is tervez ellátogatni.

– Magyarország EU-elnöksége idejére stabil „Afrika-elképzeléssel” kell/ene, lenne érdemes felkészülni – bár ezzel már elkéstünk!

– Magyarországnak hatékonyabb részvétellel kell/ene kivennie a részét az AU tevékenységéből, így legközelebb a Tripoli AU–EU csúcstalálkozón, 2010. november 28–29-n. Ennek eredményéről még nem tudtunk érdemben beszámolni, de Schmitt Pál államfő aktív jelenléte mindenképpen jelentős lépés e téren!

– Magyarországot vonzóbbá kell/ene tenni az afrikai befektetők számára, hiszen ma már ilyenek is léteznek egyre növekvő számban!

Balogh Sándor, Lakner Zoltán és Morenth Péter
az Afrika Holding Zrt. képviselőjében

HÁTTÉRISMERETEK A STRATÉGIAI MUNKAANYAGHOZ

I. AFRIKA A GAZDASÁGI MUTATÓK ALAPJÁN

Általános megközelítésben Afrika gazdasági mutatói alapján talán a leginkább perifériára szorult térsége volt a világgazdaságnak, ugyanakkor a globális összkép egyre gyorsabb ütemben javuló tendenciát mutat.

A 20. század utolsó évtizedeiben valóban a marginalizálódás jelei mutatkoztak a kontinensen. Míg Afrika 1970-ben a világkereskedelem 3%-át adta, 1994-ben pedig alig 2%-át. 1990-től az afrikai gazdaságok összességükben javuló teljesítményt nyújtottak, és a fő gazdasági partnernél, Európában lezajlott recesszió pozitívan hatott Afrika gazdasági növekedésére.

Az egyik legfontosabb afrikai szub-régiójában, a szubszaharai országokban az általános gazdasági mutatók (Világbank, 1997) közül figyelemre méltó az egy főre jutó GDP átlagos 525 dolláros összege, ami érték 2002-ben 2118 dollárra nőtt (Világbank, 2003) és 2003-ban 2394 dollár lett (Világbank, 2004).

Ez az adat 2008-ban egyes országokban tovább nőtt, Egyenlítői Afrikában volt a legnagyobb, 14 941 dollár, bár a 2009-re várt eredmény 8759 dollár. A régióbeli gazdasági fejlődés üteme biztató: 2004 óta minden évben eléri vagy meghaladja az 5 százalékot az afrikai kontinens 18 országában, és a világ húsz leggyorsabban fejlődő gazdaságának listáján nyolc fekete-afrikai ország szerepel. *A régió iránti érdeklődést mutatja például az a tény is, hogy ma már nem Tokió, vagy Moszkva a világ legdrágább városa, hanem Angola fővárosa, Luanda!*

Az elvándorlás, a konfliktusok, a betegségek, valamint az infrastruktúra hiánya miatt azonban többen ismét a vészharangot kongatják. Új gazdaságpolitika és a fejlettségi országok nagyobb segítsége nélkül a Föld legszegényebb régiójának problémái a Nyugatot is, és egyben hazánkat is eláraszthatják.

A gazdasági növekedés megtartása érdekében további reformokra lenne szükség a nagyon törekeny gazdasági alapok megerősítésére. Szakértők szerint a növekedést leginkább a gazdasági vezetés javítása és az árucikkek iránti kereslet fokozása erősíti elsősorban.

Az afrikai növekedésnek ugyanakkor számos rizikófaktora van, így például a HIV-vírus terjedése. Ugyanakkor az afrikai nemzeteknek szükséges lenne kinyitniuk a határokat a kereskedelem előtt, és ügyelniük kellene arra is, hogy változatosabban tegyék a termelést annak érdekében, hogy védettebbek legyenek egy esetleges külső sokk vagy piaci visszaesés ellenében. Ezen kívül az említett országoknak több energiát és pénzt kell fektetniük az infrastruktúra fejlesztésébe, a jobb helyi energia- és közlekedési hálózatok érdekében.

Afrika mezőgazdasága

Afrika agroökológiai potenciálja még mindig nagyon alacsony. A kontinens összes földterülete 3010 millió hektár, a megművelhető területek nagysága 158 millió hektár, de a tényleges megművelt területek mértéke nem éri el a 35 millió hektárt, miközben olcsó a munkaerő, és a lakosság 66% dolgozik a mezőgazdaságban. Afrika még mindig nem használta ki a lehetőségeit a mezőgazdaság terén sem!

Afrika területének 47%-a túl száraz az öntözés nélküli gazdálkodáshoz, és a talajok szempontjából csak 19% teljes termőképességű. Az öntözési lehetőségek 15%-a van még mindig csak kihasználva. A legnagyobb bevonható termőképességű területek Közép-Afrikában van, és a legkritikusabbak területek nagy népsűrűségű, gyenge termőképességű területe, mint a Száhel-övezet országai.

Afrika mezőgazdasága régi múltra tekint vissza, és két jellege különböztethető meg: az árutermelő és az önellátó. Gazdasági értelemben nagyobb jelentőséggel bír az árutermelő, azonban az önellátó gazdaságnak is fontos szerepe van az egyes országok életében. A mezőgazdaságon belül a nagyobb értéket általában az állattenyésztés hordozza, de ez területenként változó mértékű.

A mezőgazdasági művelés típusai alapján jellemzően az önellátó gazdálkodás van jelen Afrikában, ami alapvetően pásztorkodást, nomád állattenyésztést jelent, és emellett a hagyományos szárazművelésű öntözéses gazdálkodás több formája ismert a kontinensen, így a talajváltó gazdálkodás és a bozótugar-váltógazdálkodás. Az állandó művelésű területek struktúráját tekintve kis parcellák, kis birtoktestek, jellemzően alacsony gépesítettségű, és alacsonyan kvalifikált munkaerő, és jelentős az éghajlati befolyásoltság, valamint kevés a működő tőke.

Árutermelő, ültetvényes gazdálkodású gazdaságok területi specifikációjukat tekintve jellemzően nagy birtoktestek, modern technológiákkal, monokultúrás növények termesztése jellemző, amik magas értéket hordoznak, és a világpiacon is megjelenő termékeket termesztnek.

A mezőgazdaság jövője azon múlik, hogy bekövetkezik-e egyfajta társadalmi fejlődés az egyre bővülő oktatások eredményeként, hogy Afrika országai befogadóbbá váljanak a modern termelési technológiák iránt. Mindehhez több működő tőke és magasabb gépesítettségre van szükség.

Fekete-Afrika agráriumának néhány jellemző tendenciája

Közismert, hogy a kontinens számos társadalmi–gazdasági problémával küzd. Ezek közül az alábbiakban csak az agráriummal és a vidékfejlesztéssel kapcsolatos kérdések összegzésére vállalkozunk.

1. Az évszázadokon keresztül kialakult társadalmi kapcsolati hálókat, igazgatási-szabályozási rendszereket szétördelte a gyarmati uralom. Az egykori gyarmattartók kivonulása után nem jöttek létre azok a hatékonyan működő intézmények, melyek

képesek lettek volna a társadalom és gazdasági régi és új kihívásaira hatékony választ adni. Az egyre élesebben jelentkező szeparatista tendenciák (Szudán, Nigéria) tovább fokozzák az intézményrendszerek kiépítésének jelentőségét. Különösen igaz ez az agrár- és vidékfejlesztés területén.

2. A kontinens államainak többségében a mezőgazdasági termelés növekedésének üteme elmaradt a népesség számának emelkedésétől. Ebből adódóan számos államban előtérbe kerül az élelmiszer-ellátás biztonságának kérdése.

3. A fejlettebb afrikai országokban, valamint valamennyi állam gazdasági-társadalmi elitjében mindinkább fontossá válik a minőségi élelmiszer-ellátás. A megfelelő tápláltsági állapotot már nem csak az energia felvétellel, hanem egyéb, az egészséges táplálkozás szempontjából releváns mutatókkal is elemzik. Ez aláhúzza az élelmiszer-kínálat bővítésének jelentőségét.

4. A növekvő mértékű vízhasználat és a klímaváltozás együttes hatására fokozott mértékben kerül előtérbe a vízellátás jelentősége. Az afrikai kontinens vízrajzáinak átalakulását jól mutatja a Csád tó területének erőteljes zsugorodása.

5. Egyre gyorsuló ütemű elvándorlás figyelhető meg a munka- és életlehetőségeket alig kínáló vidéki régiókból a nagyvárosokba. Ennek hatására kezelhetetlenül nagyméretű települések alakulnak ki, melyek sok esetben a deviancia és a bűnözés melegágyai is. A folyamat megállítása nélkülözhetetlenné teszi a vidéki térségek fejlesztését, vidéki munkahelyek létesítését. Ennek legcélszerűbb módja a mezőgazdasági és élelmiszeripari termelés fejlesztése.

6. Fekete-Afrika talajaiból évente annyi ásványi anyagot vonnak ki mezőgazdasági műveléssel, melynek pótlásához mintegy négy milliárd USD értékű műtrágyára lenne szükség. A kedvezőtlen talajerő-gazdálkodás miatt az új növényfajták terméseredményei lényegesen alatta maradnak a fejlődő világ más kontinensein elért értékeknek.

7. A klímaváltozás hatására új növénybetegségek és kórokozók fellépésével kell számolnunk. Ezek hatása várhatóan tovább csökkenti majd a hozamszint és a termés hatékonysága.

8. A megtermelt termények mintegy 30–50%-a semmisül meg az elégtelen szállítás és tárolás következtében.

9. Az afrikai kontinens rendkívül kedvezőtlen közegészségügyi helyzete nem kis részben az élelmezés-biztonság (food security) mellett egyre nagyobb mértékben kerül előtérbe az élelmiszer-biztonság (food safety) szempontja is. Ez részben a belső ellátás, részben az afrikai agár-export európai piaci helyzete miatt jelentős.

10. Az afrikai kontinens termelési potenciálja iránt egyre növekvő érdeklődés figyelhető meg a világ számos országa részéről. Kiemelkedő fontosságú a Kínai Népköztársaság tényérése a térségben. Ebből az is következik, hogy a magyar vállalkozások gazdasági tényérésevel kapcsolatos döntések halogatása potenciális piacaink elvesztését is jelentheti, mert azokat más országok vállalkozói szerzik meg.

Nemzetközi együttműködés és segélyezés

A megváltozott geopolitikai rendszerben a magyar gazdaság szereplői számára új lehetőségeket hordoznak a nemzetközi közösség forrásai. A világ donor országai 2003-ban összesen 69 milliárd dollárt fordítottak fejlesztési támogatásra, ebből az ENSZ segélyszervei és a fejlesztési bankok közel 30 milliárd USD értékű projekt finanszírozásában vettek részt. A donorpolitikát végrehajtó intézmények döntően közbeszerzési és pályázati formában keresik meg és választják ki gazdasági partnereiket, beszállítóikat. Az OECD DAC 41 ENSZ szervezetet, számos pénzalapot és kilenc egyéb szervezet tart nyilván az IMF, a Világbank és a regionális bankok mellett.

A Világbank adatai szerint 2005-ben 35,1 milliárd dollár fejlesztési támogatás érkezett a kontinensre. Ez az összeg 2010-ben elérheti a 200 milliárd dollárt a G8-ak heiligendammi felajánlása alapján.

A magyar vállalkozások szinte minden érintett beszerzési ágazatban (építőipar, infrastruktúra-fejlesztés, áruszállítás stb.) potenciális partnerek, alvállalkozók, beszállítók lehetnek a fejlesztési segélyek, a nemzetközi donorközösség forrásainak helyi felhasználásának vonatkozásában. Az üzleti együttműködések nemcsak beszállítóként, de a DAC irányelveknek megfelelő PPP-programokban történő beruházóként is lehetőség nyílik.

II. AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS AFRIKA

Az EU Afrika-stratégiája

Az EU által 2005-ben elfogadott Afrika-stratégia célja, hogy átfogó, integrált és hosszú távú keretet biztosítson az EU-nak az afrikai kontinenssel való kapcsolatainak kiépítésében. Az EU véleménye szerint Afrika helyzetének nemzetközi szintű megismerése jelentősen javult az elmúlt években, és a kontinens folyamatosan jelét adja a tényleges változásnak. Az Afrikai Unió és a NEPAD létrejötte, az Afrikai Regionális Gazdasági Közösségek megerősített szerepe, valamint a vezetők új generációjának megjelenése nemzetközi szinten változásokat idézett elő Afrikában. Mindezek következtében valószínűsíthetően megváltoznak az afrikai–európai kapcsolatok is.

Az EU Afrika-stratégiája első ízben kezeli Afrikát egy egységként. E stratégia értelmében az EU megerősíti a pánafrikai intézményekkel folytatott párbeszédet. A stratégia teljes mértékben kiaknázza a Cotonou-i Megállapodás, a kereskedelemfejlesztési és együttműködési megállapodás, az euro-mediterrán partnerség és az európai szomszédságpolitika által kínált lehetőségeket is. Ezek a megállapodások kiterjednek az EU-nak a Szaharától délre fekvő afrikai országokkal, Dél-Afrikával és az észak-afrikai országokkal folytatott kapcsolataira egyaránt.

Az EU kibővülése a potenciális egyéni partnerek számát Magyarország szempontjából 26-ra emelte. A tagállamok megnövekedett száma azonban kihívást is jelent a segítségnyújtás koordinálása tekintetében. Az EU Afrika-stratégiája ezért a segítségnyújtás hatékonyságát és a segítségnyújtók koordinálását az elkövetkező évek prioritásként kezeli.

Az EU Afrika-politikája

Az EU és tagállamai többsége számára a szubszaharai régió kiemelt jelentőséggel bír mind a mai napig.

Az EU és tagországai mellett a nemzetközi élet főbb szereplői közül különösen Kína, India és az Amerikai Egyesült Államok, de Brazília, Japán és Oroszország is egyre nagyobb figyelmet fordítanak a nagyméretű, de alacsony igényű, növekvő, de egyelőre kis vásárlóerővel rendelkező afrikai piacra. A felsorolt államok folyamatosan keresik a lehetőséget a piac mobilizálására (például privatizációval, infrastrukturális programok megvalósításával, és segélytámogatásokkal).

Az EU tisztában van a földrész hatalmas nyersanyagkészleteinek – így a kőolaj, a földgáz, az arany, a gyémánt, a réz, a kobalt és a nemesfa – és az ehhez kapcsolódó koncessziós lehetőségeknek jelentőségével. Egyes trópusi mezőgazdasági termékek importja, például a déligyümölcsök, kávé, tea, vágott virág és hal szintén kiváló üzleti lehetőséget jelentenek.

A gazdasági szempontok mellett az EU tagállamainak jól felfogott érdeke – és az egyre szélesebb körben elterjedt vélemény szerint morális kötelessége – a térség stabilizálása, humanitárius problémáinak kezelése. A szegénység, a nyomor által indukált illegális menekültáradat ugyanis a földrajzi közelség miatt közvetlenül érinti a tagországokat, így már Magyarországot is.

III. MAGYARORSZÁG SZEREPVÁLLALÁSA

Magyar–afrikai kapcsolatok az EU integráció után

Magyarország európai integrációja nemzetközi kapcsolatai történetében is fordulóponthoz vezetett. Hazánknak az Uniós játékszabályok tiszteletben tartása mellett nemzeti érdekei minél hatékonyabb érvényesítésére kell törekednie. Az Európai Unió tagállamként hazánk Afrika-politikája új kereteket kapott és másfél évtized után visszakertült az ország politikai és gazdasági térképére.

Ennek részeként kiemelt figyelmet kellene fordítani Magyarországnak nemzetközi – ez esetben hangsúlyosan az afrikai – kapcsolatrendszerének újragondolására. Magyarországnak az eddigieknél fokozottabban kell részt vennie a közösségi fejlesztési politikában, hiszen afrikai gazdasági jelenlétünk minimális. Ezt indokolja többek között az is, hogy az Európai Unió Fejlesztési Alapjához (EDF) 2010. január elseje óta hozzáférünk, azaz a programokban tevékeny szerepet is vállalhatunk. Ez alternatív lehetőség a magyar vállalatok előtt a szűkülő európai piacból való kitörésre.

Ebben az összefüggésben nyilvánvaló, hogy például a szubszaharai térség kitörési pont lehet a magyar gazdaságfejlesztési elképzelések számára, a régió új piaccá, befektetési célterületté válhat a magyar nagy-, kis- és középvállalkozóknak. A külpiaci fejlesztés, a magyar export növelése mellett a szubszaharai együttműködés multilaterális politikai sikereket jelenthet a Magyar Köztársaság kormánya számára, és számos olyan új gazdasági lehetőséggel kecsegtet, mely az ázsiai és európai piacon kivitelezhetetlennek tűnhet. Erre lehetne jó példa a 2009. november 26-án aláírt GEM (Gazdasági Együttműködési Megállapodás) a Dél-afrikai Köztársasággal, bár a szerződés részletei számunkra nem ismertek, és a végrehajtásáról sincsenek egyelőre információink.

Magyarország uniós tagsága jelentős változást hozott az afrikai országokkal való kapcsolatainkban. A Cotonou-i Megállapodás részeseként ugyanis tagjai lettünk egy állandó, strukturált érintkezési mechanizmusnak, amelyen keresztül alkalmunk nyílik egymás kölcsönös és jobb megismerésére. A magyar gazdasági, szakmai és civil szereplők számára is lehetővé válik egy realisabb és közvetlenebb afrikai kapcsolatrendszer kiépítése.

EU-tagként donor-kötelezettségeket is fel kell vállalnunk, elsősorban az EDF forrásaihoz való hozzájárulás formájában. A 10. EDF-be Magyarország mintegy 125 millió eurót (35 milliárd forintot!) fizet be 2013-ig. Hozzájárulásunk egy része csak akkor „nyerhető vissza”, ha a magyar gazdasági, szakmai és civil szervezetek is pályáznak a csatlakozás révén számunkra is megnyíló uniós ACP programokra.

Egyelőre egyetlen ilyen pályázat benyújtásáról sincs tudomásunk, vagyis Magyarország nettó befizető helyzetben van, bár megfelelő afrikai kapcsolatrendszer és programok esetén ezen alapokból a befizetettnél jóval nagyobb összeget is igényelhetnénk, ezzel nemhogy hiányt, hanem többletet okozva a költségvetésben. Ennek

koordinálását, az idevágó információk összegyűjtését és célzott továbbítását is elvégezhetné az Afrika-ügyi Kormánybiztosi Iroda.

Az EU Afrika Stratégiájának 8 ún. partnerségi pontja van, (*Béke és Biztonság Partnerség; Demokratikus Kormányzás és Emberi jogok Partnerség; Kereskedelmi és Regionális Integrációs Partnerség; Millenniumi Fejlesztési Célok Partnerség; Energia Partnerség; Klimaváltozás Partnerség; Migráció, Mobilitás és Munkavállalás Partnerség; Tudomány, Információs Társadalom és Úrktutás Partnerség*) de Magyarország csak kettőben vesz részt, a Béke és Biztonság, valamint a Migráció, Mobilitás és Munkavállalás partnerségben.

Már van munkamódszer, vannak munkacsoportok, a finanszírozás kérdései pedig időközben kezdenek tisztázódni. Annak ellenére, hogy 2004 óta tagja Magyarország az EU-nak, az EDF-hez való hozzáférés egyelőre a magyar vállalkozásoknak rendszeridegen, s így a források döntő többségét nyugat-európai cégek viszik el. Ennek javítása érdekében kívánatos lenne a brüsszeli jelenlétet növelni, illetve a már meglévő lobbierőt koncentrálni, célzottabban, hatékonyabban felhasználni.

Magyar vállalatok is pályázhatnak

Az Európai Unió tetemes összegeket áldoz Afrika felzárkóztatására, amelyeket pályázatok és közbeszerzések útján a magánszektorban osztanak ki, magáncégeken keresztül juttatnak el Afrikába, ebben magyar vállalatok egyelőre semmilyen sikert nem értek el!

Magyarország a 2008–2013-as ciklusban már az alap befizetője lett, s így részt vehet annak tevékenységében, és így a fejlesztési projektek az EDF forrásainak leihívásával nyitva állnak a vállalkozó szellemű magyar cégek előtt is. A magyar cégek az EDF keretében meghirdetett projektekre a 10. keretprogram meghirdetésével pályázhatnak, többek között afrikai munkák elnyerésére is. Ez jelentős exportfejlesztési és finanszírozási esélyt nyújt az afrikai piacokon megjelenő vállalatoknak, egyben alkalmas az ország gazdasági és diplomáciai imázsának az erősítésére, hiszen például célunk az ENSZ BT tagság elnyeréséhez az afrikai országok 52 szavazatának megnyerése.

A kezdeti időszakban a magyar cégek várhatóan csak csekély mértékben tudnak forrásokat elnyerni ebből a keretből. Ennek oka, hogy a pályázatoknál stratégiai szempontból előnyben vannak a korábbi projekteket elnyerő és egykori gyarmattartó szerepükből adódóan a helyi viszonyokat ismerő régi tagállamok vállalatai, akik már rendelkeznek a részvételhez elengedhetetlenül szükséges referenciákkal.

Így, referenciák híján nagyon kevés magyar vállalat képes teljesíteni egyáltalán a pályázati kiírások feltételeit, azonban, mint korábban rámutattunk, lehetőség nyílna eleinte beszállítóként, „alvállalkozóként” részt venni a munkákban.

IV. MAGYAR–AFRIKAI GAZDASÁGI KAPCSOLATOK

A nyolcvanas évek óta lényegesen „elhidegültek” a kétoldalú gazdasági kapcsolatok. Ennek ellenére Afrika továbbra is fontos partner Magyarország számára: 2005-ben a kereskedelmi forgalom elérte a félmilliárd dollárt, amit, a Külügyminisztérium adata szerint túlnyomó részt a magyar export tett ki.

Magyar kkv-k is próbálgatják szárnyaikat a fekete kontinensen, de eddig kevés cég járt sikerrel, hiszen Afrikában igen nehéz sikeressé tenni egy vállalkozást. A legnagyobb problémát az informális gazdaság és a korrupció jelenti, bár kellő helyismerettel és a fogadó ország adminisztrációjának megértésével áthidalhatóak ezek a nehézségek. Ebben megfelelő koordinációval felhasználhatóak a például civil szervezetek már évek óta meglévő kapcsolatrendszerei, vagy a hazánkban a korábbi évtizedekben végzett afrikai diákok ezreinek Magyarország-szeretete, illetve kapcsolatrendszerei is.

Szükséges lenne kormányzati szinten is a jó példákat bemutatni, evvel is ösztönözve a gazdasági szereplőket az alternatív piacok irányába való fordulásra (*az Afrika Holding az Afrikai–Magyar Egyesülettel együttműködve keddenként heti rendszerességgel számol be ezekről az eredményekről és lehetőségekről a Gazdasági Rádió hullámhosszán, illetve az AfriPORT.hu hírportálon keresztül*).

Gazdasági szempontból például a következő területek jöhetnek szóba, amennyiben azt a magyar fejlesztési politika kormányzati szinten támogatni fogja:

1). Kereskedelem

- mezőgazdasági gépek, gépalkatrészek
- villamos motorok, gépek, energetikai berendezések
- növényvédőszer, műtrágya, biológiai alapanyagok (pl. vetőmag, embrió, tenyészállat)
- élelmiszer-feldolgozó és csomagológépek, alkatrészek
- feldolgozott élelmiszerek, konzervek, bor, pezsgő, üdítőital, energiaitalok italporok, magas árfekvésű luxus-élelmiszerek (libamáj, szalámi, sonka)
- gépjármű-alkatrészek
- vegyipari segédanyagok, adalékok
- vetőmag, növényvédőszer

2). Szolgáltatások

- energetikai beruházások
- öntözőrendszerek telepítése és üzemeltetése, haltenyésztés, fásítási szaktanácsadás, gombatermesztés, biotechnológia, agrometeorológiai mérésadat

- gyűjtő- és feldolgozó-rendszerek, vágóhidak tervezése és üzemeltetése
- a szakmunkás- és technikusképzésben dolgozók oktatása, oktatás (posztgraduális és távoktatás), önköltséges technikus-képzés, tananyag-fejlesztés
- térképészet, távérzékelés, térinformatika
- fenti, és további területekre szakember kiajánlás és szakember export

3). Technológia-transzferek

- nyersanyagkészletek feldolgozásában alkalmazható know-how-k, kutatási és fejlesztési ismeretek, műszaki technológiák, mérés-technika, bányatechnika, tárolási, tisztítási és szállítási metodikák, ellenőrzési és bányabiztonsági rendszerek
- trópusi mezőgazdasági termékek feldolgozása területén: csomagoló és feldolgozó technológiák, kulcsrakész üzemek előkészítése és átadása, élelmiszer-feldolgozási módszerek, tartósítás, szárítás, palackozás, alkohol-készítés, halászati- és baromfiüzemek stb.
- vízgazdálkodás és víztisztítás: tervezés és szaktanácsadás (tározók és gátak, víztisztító telepek, belvizek lecsapolása, hidrogeológia stb.)